

Fakulteta za zdravstvo **Angele Boškin**
Angela Boškin Faculty of Health Care

Diplomsko delo
visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje
ZDRAVSTVENA NEGA

**ZNANJE IN ODGOVORNOST MEDICINSKIH
SESTER PRI PREPREČEVANJU OKUŽB,
POVEZANIH Z ZDRAVSTVOM**

**NURSES' KNOWLEDGE AND
RESPONSIBILITY IN PREVENTING
HEALTHCARE-ASSOCIATED INFECTIONS**

Mentor: Zdenka Kramar, pred.

Kandidatka: Eva Cerar

Jesenice, marec, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Zdenki Kramar, pred. za strokovne nasvete in pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se Sedini Kalender Smajlovič, pred. in doc. dr. Ireni Grmek Košnik za recenzijo diplomskega dela.

Hvala Špeli Bešter za lektoriranje in Nežki Bešter za pomoč pri oblikovanju diplomskega dela.

Posebna zahvala gre moji mami Nuši, bratom Albinu, Juretu, Janezu in mojim štirim nečakom Lovru, Juliji, Niku in Tinkari za vse spodbudne besede med mojim študijem.

Ati, mama Cilka in mama Mimi svoje diplomsko delo posvečam vam, saj me čuvate na vsakem koraku.

Zahvaljujem se tudi sošolkama Moniki Holc in Sari Hašaj, saj so bili dnevi študija z njima še lepši.

Liza, Neža in Urša hvala vam za vsako nasmejano in pozitivno uro, ki smo jo preživele skupaj v času mojega študija.

POVZETEK

Teoretična izhodišča: Okužbe, povezane z zdravstvom, so tiste, ki nastajajo v zvezi z diagnostiko, rehabilitacijo in zdravljenjem v bolnišnici ali drugi zdravstveni ustanovi. Namen diplomskega dela je preučiti način in možnosti izobraževanja medicinskih sester na področju z zdravstvom povezanih okužb ter predstavili odgovornost pri preprečevanju in obvladovanju okužb.

Metode: Raziskovalna metoda je kvalitativna, in sicer deskriptivna kompilacija. Vire smo zbrali, analizirali in sintetizirali. Kriteriji so bili: viri niso bili starejši od 2006, razen knjige iz leta 2004, razpoložljivost celotnega članka, recenzirani članki in angleški jezik. Vire smo iskali v marcu in aprilu 2016. Pregledali smo 68 člankov ter 4 strokovne knjige. Literaturo smo pregledali v slovenskem in angleškem jeziku. Pri pregledu literature smo izvedli vsebinsko analizo spoznanj vključenih raziskav v pregled. Uporabili smo tehniko kodiranja in oblikovanje vsebinskih kategorij.

Rezultati: Pregledali smo 68 člankov in 4 strokovne knjige, pri čemer smo izključili 31 člankov. Na koncu smo analizirali 35 člankov. Rezultati so pokazali, da so okužbe, povezane z zdravstvom, velik problem. Medicinske sestre so dobro izobražene glede ukrepov obvladovanja in preprečevanja okužb. Ugotovili smo, da je najučinkovitejši in najcenejši ukrep pri preprečevanju okužb umivanje in razkuževanje rok. Dobljene kode in kategorije so: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ in kako se jih preprečuje, znanje, izobraževanje, odgovornost okužbe, povezane z zdravstvom. Rezultate smo iskali s pomočjo hierarhije dokazov.

Razprava: Medicinske sestre je potrebno izobraziti na nivo, da bo okužb čim manj. Priporočljiva je izdelava priročnikov in programov za obvladovanje in razkuževanje okužb, povezanih z zdravstvom. Znanje in odgovornost spodbujata medicinske sestre, da se pri svojem delu zavedajo umivanja in razkuževanja rok ter tako zaščitijo sebe in ostale pred okužbami.

Ključne besede: znanje medicinske sestre o okužbah, povezanih z zdravstvom, odgovornost medicinske sestre o okužbah, povezanih z zdravstvom, najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, vloga medicinske sestre pri izobraževanju medicinskih sester.

ABSTRACT

Background: Health care-related infections are the infections that occur in relation to diagnostics, treatment and rehabilitation in a hospital or another health institution. The purpose of this diploma work is to study the manner and opportunities for the education of nurses in the field of health care-related infections and define the responsibility in preventing and managing infections.

Methods: The research method is qualitative, i.e. a descriptive compilation. It is based on the sources that were selected, analysed and synthesized. The selection criteria were the following: the sources were not published before 2006, except for a book dated 2004; full-text articles were available; articles were peer-reviewed; and articles were in the English language. We looked for the sources during of March and April 2016. We reviewed 68 articles and 4 professional books. The literature was reviewed in Slovenian and in English. As part of the literature review, we performed content analysis of the findings from the reviewed studies. We used the technique of coding and creation of content categories.

Results: Sixty-eight (68) articles and 4 professional books were reviewed. Thirty-one (31) articles were excluded. In the end, 35 articles were analysed. The results showed that health care-related infections pose a significant problem. Nurses are well trained regarding the measures of containment and prevention of infections. We found out that the most efficient and the cheapest measures in infection prevention are hand-washing and disinfection. The codes and categories obtained are: health care-related infections; the most common infections and ways of preventing them; the role of knowledge, education, and responsibility in health care-related infections. The results were looked for by means of evidence hierarchy.

Discussion: Health care-related infections have occurred, are occurring and will be occurring in the future. Nurses must be provided with relevant training to minimize their occurrence. We recommend the preparation of manuals and programs for managing and eliminating health care-related infections. Appropriate knowledge and responsibility encourage the nurses to be aware of the importance of regular hand-washing and disinfection at work, to protect themselves as well as others from infections.

Key words: knowledge of nurses about health care-related infections, responsibility of nurses in healthcare-related infections, most frequent healthcare-related infections, role of the nurse teacher in nurse education.

KAZALO

1	UVOD	1
2	EMPIRIČNI DEL	6
2.1	NAMEN IN CILJI RAZISKOVANJA	6
2.2	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	7
2.3	RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	7
2.3.1	Metode pregleda literature	7
2.3.2	Strategija pregleda zadetkov	8
2.3.3	Opis obdelave podatkov pregleda literature	9
2.3.4	Ocena kakovosti pregleda literature	9
2.4	REZULTATI	10
2.4.1	PRIZMA diagram	10
2.4.2	Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah	11
2.5	RAZPRAVA	22
2.5.1	Omejitve raziskave	25
2.5.2	Doprinos za prakso ter priložnost za nadaljnje delo	26
3	ZAKLJUČEK	26
4	LITERATURA	28

KAZALO TABEL

Tabela 1: Rezultati pregleda literature.....	8
Tabela 2: Rezultati pregleda literature.....	8
Tabela 3: Tabelarični prikaz rezultatov	11
Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah.....	17

KAZALO SLIK

Slika 1: Hierarhija dokazov v znanstveno raziskovalnem delu.....	9
Slika 2: PRIZMA diagram.....	10

SEZNAM OKRAJŠAV

Ur.	uradni
RS	Republika Slovenija
št.	številka
SOBO	sestra za obvladovanje bolnišničnih okužb
ZOBO	zdravnik za obvladovanje bolnišničnih okužb
MRSA	<i>Methicillin – resistant Staphylococcus aureus</i>
VRE	<i>Vancomycin – resistant Enterococci</i>
ESBL	<i>Extended spectrum beta – lactamases</i>
VISA	<i>Vancomycin – intermediate Staphylococcus aureus</i>

1 UVOD

Okužbe, povezane z zdravstvom, predstavljajo enega večjih problemov v zdravstvu. Z diplomskim delom želimo doprinesti k boljšemu preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom v Sloveniji. Raziskali želimo, kakšna znanja in odgovornost imajo medicinske sestre pri okužbah, povezanih z zdravstvom.

»Bolnišnične okužbe so okužbe, ki so v neposredni vzročni zvezi z izpostavljenostjo pri postopkih diagnostike, zdravljenja, zdravstvene nege, rehabilitacije ali pri drugih postopkih v zdravstveni dejavnosti.« (Zakon o nalezljivih boleznih 2006, čl. 43).

Za bolnišnico kot tudi za posamezno državo predstavljajo z zdravstvom povezane okužbe velik problem za varnost pacientov ter tudi veliko finančno breme. Svetovna zdravstvena organizacija je skupaj s partnerji sprožila globalno akcijo preprečevanja z zdravstvom povezanih okužb. Povsem preprečiti bolnišničnih okužb žal ne moremo, lahko pa jih občutno zmanjšamo. Z zdravstvom povezanimi okužbami zbolijo v Evropi letno 7500 ljudi na milijon prebivalcev, kar pomeni več kot 3 milijone bolnikov na leto, od tega jih 50 tisoč umre (European Center for Disease Prevention and Control, 2008).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014) opredeljuje, da je znanje celota podatkov, ki si jih kdo vtisne v zavest z učenjem, študijem. Ena izmed najpomembnejših dobrin in vrednost pri razvoju sodobne družbe je znanje. V razvitem svetu je v zadnjem stoletju znan hiter razvoj zdravstva, ki močno vpliva na sposobnosti družbe kot celote (Skela Savič, 2008). Vrsto let že potekajo funkcionalna izobraževanja vseh zaposlenih iz osnov higijene v bolnišnicah. V izobraževanja se aktivno vključujejo tudi študenti zdravstvene nege in medicine. Vsi, ki prihajajo v bolnišnico tako za stalno ali samo začasno, se vključujejo v učne delavnice na temo higijene rok in drugih previdnostnih ukrepov pred okužbo preko telesnih izločkov in tekočin. Osnovna znanja nadgrajujemo z ukrepi, ki so vezani na pot prenosa okužbe. Higieniki se uveljavljajo kot učitelji in vzgojitelji na svojih klinikah z učenjem in dopolnjevanjem navodil glede na tveganje za pacientovo okužbo ali izvajalcev postopkov (Dolinšek, 2006).

Dandanes se zavedamo, da študentje, ki se izobražujejo na visokošolski ravni, ustrezno pridobijo znanja za zdravstveno oskrbo pacientov, saj smo v času visokih tehnologij v zdravstveni obravnavi, uporabe zahtevnih terapevtskih pristopov, pojavljanju novih bolezni in novih nalezljivih bolezni. Medicinske sestre morajo v času študija pridobiti znanja za komunikacijo s pacientom, pripravljenost na vseživljenjsko učenje, kar omogoča uporabo dokazov v praksi (Watson & Shields, 2009). Pearson et al. (2006) prihaja do spoznanj, da so medicinske sestre, ki so se izobraževale na visoko strokovnem izobraževanju, prepoznane kot dobro izobražen kader za neposredno delo v delovnem okolju. Medicinske sestre, ki so se izobraževale na univerzitetnem študiju, bolje funkcionirajo v kompleksnem okolju. Danes je globalni trend nadaljnje izobraževanje po uspešnem zaključku diplome (Sheer & Wong, 2008).

Takoj ob sprejemu na delo se začne izobraževanje, ki naj bi bilo kontinuirano znotraj ustanove, vključno s posameznimi enotami. Strokovni direktor skupaj s Komisijo za obvladovanje z zdravstvom povezanih okužb potrdi in usklajuje programe za izobraževanje. Ustanova mora imeti dovolj finančnih sredstev, ki omogočajo izobraževanja, nakup strokovne literature in dostop do potrebnih informacij (Gould, 2009).

Glavna naloga medicinskih sester pri preprečevanju z zdravstvom povezanimi okužbami je, da so poučene, da se izobražujejo, da podučijo svoje sodelavce, dajejo ustrezna navodila za čiščenje pacientove okolice in to tudi nadzirajo, sprejemajo paciente, skrbijo za osebje, ki uporablja zaščitna sredstva, rešujejo probleme v zdravstveni negi v zvezi s higieno, skrbijo za higieno rok in uporabo rokavic, pravilno ravnanje s perilom, prevozom in delitvijo hrane ter za pravilno izvajanje čiščenja, dezinfekcije in sterilizacije. Priključijo se tudi strokovnjaki, s katerimi delajo naslednje: bakteriološka preverjanja predmetov, nadzor nad izvajanjem izolacij in drugih zaščitnih ukrepov, nadzor in evidenca z zdravstvom povezanih okužb, sodelovanje z mikrobiologi, epidemiologi in seveda sodelovanje v komisiji za obvladovanje z zdravstvom povezanih okužb. Higienik mora preučevati spremembe in škodljive učinke v zdravstvenih ustanovah, da lahko pravočasno prepreči oziroma odstrani vse vzroke, ki bi lahko vplivali na zdravje ljudi in

ogrozili njihovo preživetje. Pri pripravi navodil na področju preprečevanja z zdravstvom povezanih okužb in zdravstvene nege pa ima higienik velik delež (Kotnik, 2010).

Bistvo izobraževanja je zagotavljanje poznavanja osnov higijene, nastanka in preprečevanja kakršnegakoli prenosa okužb vseh zaposlenih v zdravstveni ustanovi ter tudi zunanjih izvajalcev storitev, ki delujejo v okviru zdravstvene ustanove (Petkovšek, 2008).

Z zdravstvom povezane okužbe zahtevajo ustrezen nadzor poklicnih okužb, učinkovito usklajevanje izpostavljenosti preiskav in vzpostavitev preventivnih strategij. Zdravstveno osebje bi moralo imeti priročnik, ki bi prikazoval smernice za obvladovanje okužb in zdravje zaposlenih, vsebovati pa bi moral tudi standarde z dodatnimi varnostnimi ukrepi (Ribač, 2013).

Osebje, ki dela v zdravstvenih ustanovah, ima premalo izobraževanja glede čiščenja okolice pacienta za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Primanjkljaj znanja lahko ovira izvajanje pravilnega čiščenja okolice pacienta (Denton, 2004 cited in Middleton, 2007). Raven ozaveščenosti higijene je potrebno dvigniti v vseh bolnišnicah, tako bi povečali varnost pacientov, ki so hospitalizirani v bolnišnicah (Madeo, 2011).

Medicinske sestre si v ospredje postavljajo mnoga vprašanja, ki so povezana z odgovornostjo: koliko, od kje, za kaj in kako odgovarja za svoje delo. Medicinske sestre so odgovorne na več ravneh: do pacientov, delodajalcev, svoje stroke, svojih sodelavcev, do širše družbe in seveda do sebe. Delo naj bi bilo opravljeno v skladu s sprejeto zdravstveno in strokovno doktrino. Nikakor ne smemo pozabiti na Kodeks medicinske deontologije, Kodeks v zdravstveni negi, na katerega se osredotočajo medicinske sestre, oziroma na strokovne in etične kodekse ter na svojo vest. Zavedati se morajo etične, strokovne, kazenske in materialne odgovornosti (Černoga, 2009). S pomočjo lastne odgovornosti medicinske sestre dostopajo do lastnih občutkov in zavezanostjo do notranjih vrednot, ki se skrivajo v osebnem značaju in se manifestirajo v odnosu do lastnega poklica. Posameznika angažira občutek, odgovornost in zavezanost v lastni notranjosti in tako se posledično izoblikujejo vrednote, ki imajo za slednjo osebo globok

osebni značaj (Pleskovič et al., 2012). Težave, s katerimi se soočajo medicinske sestre pri odgovornosti, so, da imajo nereden in podaljšan delovni čas in tako posledično doživljajo različne z delom povezane stresne situacije, kot so prevelika delovna obremenitev, travmatične izkušnje in povečane delovne zahteve (Milojčić, 2012).

Osnovna vrednota pri opravljanju poklica medicinske sestre je pravičnost. Odgovornost do pacienta pa dolžnost in vrednota obenem. Pri obravnavi pacienta se obe vrednoti vsakodnevno ponavljata. Odločanje o izbiri materiala, o času obravnave in o načinu dela ni vedno v domeni medicinske sestre. Vsaka medicinska sestra prevzema odgovornost nase pri soočanju z odvisnostjo v kompetencah in željo po učinkoviti in kompetentni zdravstveni negi (Roljić, 2012).

Poleg drugih načel kodeksa etike imajo medicinske sestre tudi dolžnost in odgovornost svoje znanje izpopolnjevati ter svoja strokovna znanja posredovati vsem članom negovalnega tima. Preprečevanje z zdravstvom povezanih okužb je ena od bistvenih elementov omenjenega kodeksa etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov. Za krepitev zdravja bolnikov in preprečevanje širjenja bolezni na druge bolnike poskrbimo s preprečevanjem z zdravstvom povezanih okužb (Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2014).

V Sloveniji je na področju preprečevanja bolnišničnih okužb opredeljen zakon in pravilnik preprečevanja okužb, povezanih z zdravstvom, ki ju morajo pri svojem delu upoštevati vsi zaposleni v zdravstveni ustanovi.

Zakon o nalezljivih boleznih (2006)

»Vsaka fizična ali pravna oseba, ki opravlja zdravstveno dejavnost, izvaja program preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb.

Program iz prvega odstavka tega člena mora obsegati:

- epidemiološko spremljanje bolnišničnih okužb,

- doktrino izvajanja vseh diagnostičnih, terapevtskih, negovalnih in ostalih postopkov,
- doktrino sterilizacije, dezinfekcije, čiščenja in rokovanja z odpadki,
- doktrino ravnanja z bolniki, zdravstvenimi delavci in sodelavci z okužbami,
- program zaščite zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev na delovnih mestih,
- program usposabljanja zdravstvenih delavcev in drugih zaposlenih.« (Zakon o nalezljivih boleznih 2006, čl. 44).

Zakon o nalezljivih boleznih (2006) določa tudi kazensko odgovornost medicinske sestre in ostalih zdravstvenih sodelavcev, če ne izvajajo programa preprečevanja in obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom.

Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb (1999)

»Ta pravilnik določa minimalne strokovne, organizacijske in tehnične pogoje za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb (v nadaljnjem besedilu: program). Program iz prejšnjega odstavka izvajajo pravne in fizične osebe, ki opravljajo zdravstveno dejavnost.« (Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb, 1999, čl. 1).

»Odgovorna oseba za izvajanje programa imenuje zdravnika za obvladovanje bolnišničnih okužb, medicinsko sestro za obvladovanje bolnišničnih okužb in komisijo za obvladovanje bolnišničnih okužb. Zdravnik za obvladovanje bolnišničnih okužb je odgovoren osebi iz prejšnjega odstavka. Medicinska sestra za obvladovanje bolnišničnih okužb je odgovorna zdravniku za obvladovanje bolnišničnih okužb.« (Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb, 1999, čl. 3).

»Medicinska sestra za obvladovanje bolnišničnih okužb (v nadaljnjem besedilu: SOBO) pomaga ZOBO-ju pri spremljanju in svetovanju glede izvajanja dogovorjenih postopkov

za epidemiološko spremljanje, preprečevanje in obvladovanje bolnišničnih okužb, izpolnjevanja minimalnih tehničnih pogojev za preprečevanje in obvladovanje bolnišničnih okužb, pri svetovanju glede nabave opreme in materiala, ki se uporablja pri diagnostičnih, terapevtskih, negovalnih in ostalih postopkih, pri organiziranju ustreznega usposabljanja zdravstvenih delavcev in drugih zaposlenih ter svetuje pri načrtovanju gradbenih del v bolnišnici.« (Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb, 1999, čl. 6).

Najpogostejše z zdravstvom povezane okužbe

Okužbe, ki so v zdravstvu najpogostejše, so: okužbe sečil (40 %), okužbe kirurških ran, bolnišnične pljučnice, bolnišnične bakteriemije in sepse. Najpogostejši povzročitelji okužb, povezanih z zdravstvom, so:

- proti meticilinu odporen *Staphylococcus aureus* – MRSA (endemičen tudi pri nas),
- proti vankomicinu odporni enteroki – VRE (pri nas izolirani sporadično),
- enterobakterije, ki izločajo širokospektralne betalaktamaza (ESBL pozitivne enterobakterije),
- večkratno odporne gramnegativne nefementativne bakterije (*Pseudomonas aeruginosa*, *Acinetobacter baumannii*),
- pnevmokoki z odpornostjo ali zmanjšano občutljivostjo za penicilin in
- *Staphylococcus aureus* z zmanjšano občutljivostjo za vankomicin – VISA (Katedra za javno zdravje, 2010).

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKOVANJA

Namen diplomskega dela je preučiti način in možnosti izobraževanja ter opolnomočenja medicinskih sester na področju z zdravstvom povezanih okužb. Preučiti želimo

odgovornost pri preprečevanju in obvladovanju omenjenih okužb. Ugotoviti želimo tudi, katere so najpogostejše bolnišnične okužbe, povezane z zdravstvom, pri nas in v tujini.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kakšna znanja in odgovornost morajo imeti medicinske sestre na področju preprečevanja in obvladovanja z zdravstvom povezanimi okužbami. Ugotoviti želimo, katere so najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Na podlagi pregledane domače in tuje literature ter na podlagi zastavljenega cilja smo postavili naslednji raziskovalni vprašanji:

- Katere so najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, in kako se jih preprečuje?
- Katera znanja in odgovornost potrebuje medicinska sestra pri preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom?

2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

2.3.1 Metode pregleda literature

Raziskovalna metoda je kvalitativna, in sicer deskriptivna kompilacija. Za potrebe empiričnega dela smo zbrali, analizirali in sintetizirali potrebne vire. Uporabili smo vključitvene in izključitvene kriterije. Kriteriji so bili: viri niso starejši od leta 2006, razen knjige Ane Zlate Dragaš in Marjete Škerl iz leta 2004, razpoložljivost celotnega članka, recenzirani članki in angleški jezik. Pregledali smo dostopno strokovno in znanstveno literaturo iz domačega in tujega področja. Literaturo smo pregledali v slovenskem in angleškem jeziku. To smo storili s pomočjo tujih bibliografskih baz, kot so *SpringerLink*, *ProQuest*, *Google scholar*, *Medscape* in *PubMed*. Za iskanje slovenske literature smo uporabili virtualno knjižnico Slovenije – COBISS in Obzornik zdravstvene nege. Iskanje je potekalo s pomočjo naslednjih ključnih besed v slovenskem jeziku, ki so vsebinsko povezane s temo naše diplomske naloge: znanje in odgovornost medicinske sestre o

okužbah, povezanih z zdravstvom, najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, vloga medicinske sestre pri izobraževanju medicinskih sester. V angleškem jeziku pa so bile ključne besede naslednje: *knowledge and responsibility of nurses of infections related with health, nurse education, hospital infection*.

2.3.2 Strategija pregleda zadetkov

S polnim besedilom smo pregledali 68 člankov ter 4 strokovne knjige. Kriteriji so bili: viri niso starejši od 2006, razen knjige Ane Zlate Dragaš in Marjete Škerl iz leta 2004, razpoložljivost celotnega članka, recenzirani članki in angleški jezik. Izvlečkov člankov nismo pregledali.

Tabela 1: Rezultati pregleda literature

	Ključne besede	Število zadetkov	Izbrani zadetki za pregled v polnem besedilu
<i>Google scholar</i>	najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom	90	18
<i>Pub Med</i>	<i>the most common hospital infection</i>	9436	3
Obzornik Zdravstvene nege – arhiv	bolnišnične okužbe	796	2
COBISS	bolnišnične okužbe	333	5
<i>Medscape</i>	<i>hospital infection</i>	21591	4

Tabela 2: Rezultati pregleda literature

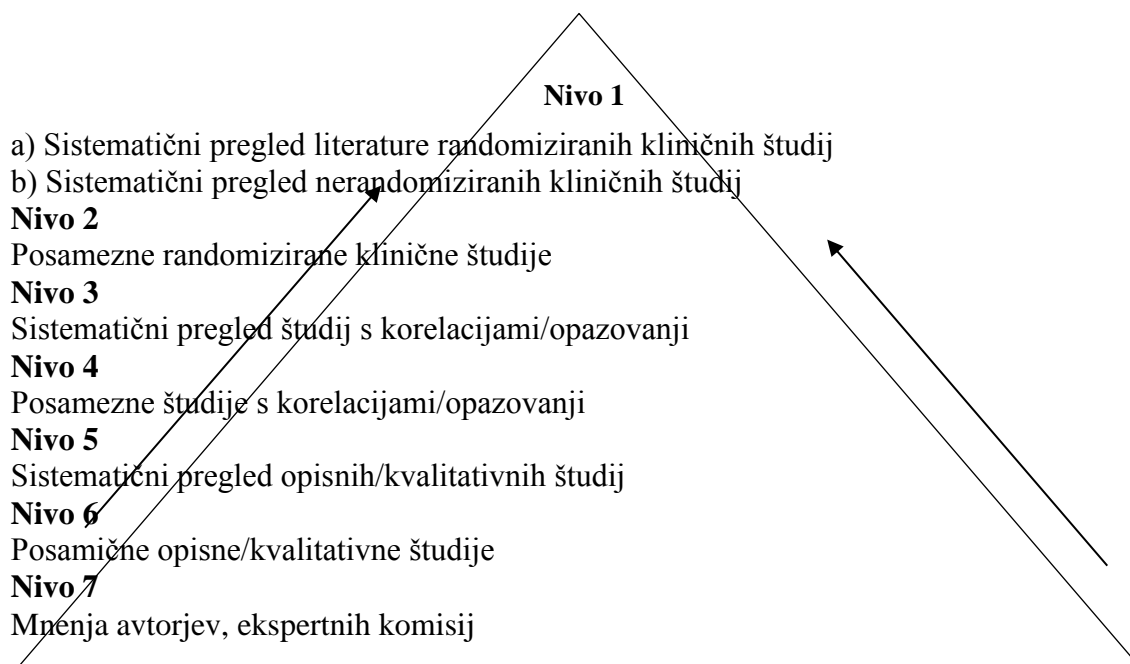
	Ključne besede	Število zadetkov	Izbrani zadetki za pregled v polnem besedilu
<i>Google scholar</i>	znanje in odgovornost medicinske sestre	110	26
<i>Pub Med</i>	<i>knowledge and responsibility of nurses</i>	293	4
Obzornik Zdravstvene nege – arhiv	medicinske sestre in okužbe, povezane z zdravstvom	266	2
COBISS	odgovornost medicinskih sester	62	1
<i>Medscape</i>	<i>knowledge and responsibility of nurses</i>	293	3

2.3.3 Opis obdelave podatkov pregleda literature

Pri pregledu literature smo izvedli vsebinsko analizo spoznanj vključenih raziskav v pregled. Uporabili smo tehniko kodiranja in oblikovanja vsebinskih kategorij.

2.3.4 Ocena kakovosti pregleda literature

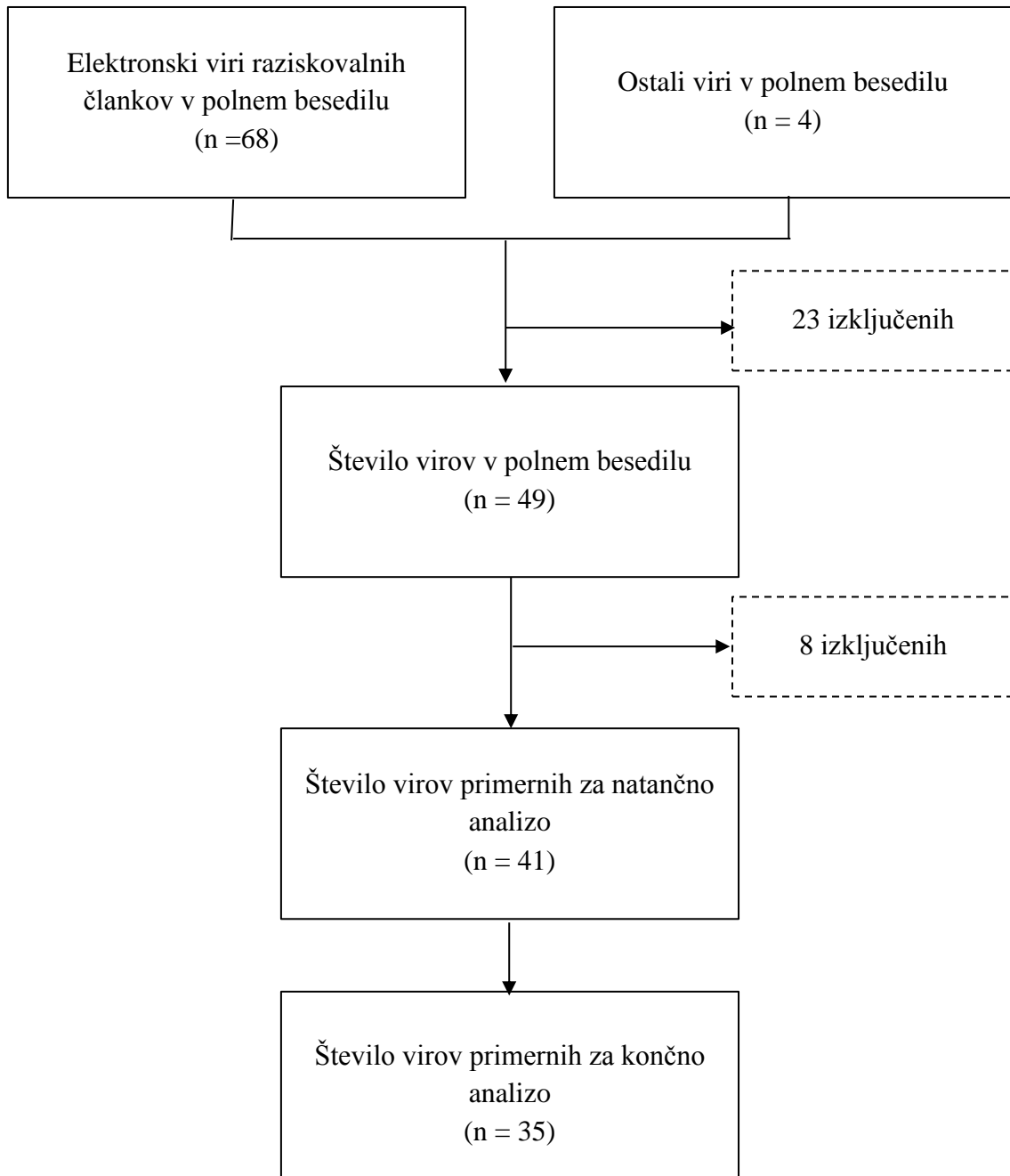
Kakovost dobljenih virov smo določili s pomočjo hierarhije dokazov v znanstveno raziskovalnem delu. Avtor hierarhije je Polit (2008, cited in Skela Savič, 2008). V prvem nivoju smo iskali članke, ki so bili: sistematični pregled randomiziranih kliničnih študij in sistematični pregled nerandomiziranih kliničnih študij. Posamezne randomizirane klinične študije smo pregledali v nivoju 2. Sistematični pregled študij s korelacijami ali opazovanji smo preučili v nivoju 3. V nivo 4 smo uvrstili posamezne študije s korelacijami in opazovanji. Sistematični pregled opisnih/kvalitativnih študij smo uvrstili v nivo 5. V nivo 6 smo umestili posamične opisne/kvalitativne študije ter v nivo 7 mnenja avtorjev, ekspertnih komisij.

Slika 1: Hierarhija dokazov v znanstveno raziskovalnem delu
Vir: Polit (2008, cited in Skela Savič, 2008).

2.4 REZULTATI

2.4.1 PRIZMA diagram

Slika 2: PRIZMA diagram

2.4.2 Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah

Tabela 3: Tabelarni prikaz rezultatov

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Vesna Prijatelj	2012	Strokovni članek	Slovenija	Telefoni in računalniška oprema lahko prenesejo veliko zelo nevarnih patogenih mikrobov. Pomembno je razkuževanje rok. Učinkovitih razkužil za opremo ni.
Tatjana Lejko Zupanc	2013	Strokovni članek	Slovenija	Okužbe, povezane z zdravstvom, predstavljajo za državo velik finančni strošek. Problem lahko rešimo z enostavnimi ukrepi, npr. umivanje in razkuževanje rok.
Miha Pleskovič, Silvija Šterk, Mojca Saje	2012	Strokovni članek	Slovenija	Vsak študent se mora zavedati vrednot, pravic in dolžnosti pri opravljanju svojega dela v zdravstveni negi. Študentje na klinični praksi začutijo pomen odgovornosti s pomočjo dobrega kliničnega mentorja.
Mojca Dolinšek	2006	Strokovni članek	Slovenija	Izobraževanja, ki se jih udeležijo zdravstveni delavci na Medicinski fakulteti, doprinesejo k boljšemu poznavanju in nadaljnjemu izobraževanju svojih kolegov o okužbah, povezanih z zdravstvom.
Tatjana Lužnik Bufon	2006	Strokovni članek	Slovenija	Zdravstveni delavci morajo imeti dovolj znanja in odgovornosti, da se pri svojem delu zavedajo, rednega umivanja in razkuževanja rok ter tako sebe in paciente ščitijo pred prenosom okužbe.
Zakon o nalezljivih boleznih (Ur. l. RS št. 36/2006 UPB1)	2006	Zakon	Slovenija	Zakon govori o splošnih in posebnih ukrepih, ki jih izvajajo pravne in fizične osebe za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Viktorija Tomič	2013	Strokovni članek	Slovenija	Za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom, bi morala vsaka ustanova imeti pripravljen program, ki bi zmanjšal okužbe. Ne smemo pozabiti na raziskave, opazovanja in izdajanja priporočil, za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom.
Tadeja Matos	2013	Strokovni članek	Slovenija	Najboljši ukrep za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je izobraževanje, in sistemske spremembe. V prihodnosti bo potrebno razviti program, ki bo ozavestil tako bolnike kot zdravstvene delavce, v taki vlogi se bodo počutili sprejeti in varni.
Slavica Roljić	2012	Strokovni članek	Slovenija	Vsak zdravstveni delavec se mora zavedati svoje odgovornosti pri delu s pacienti in svojci, če tega ni, pride do manjše zagnanosti za delo in posledično preide delo v rutino. Na koncu pa se dela škoda pacientom in tudi samemu sebi.
Marija Al Nawas	2012	Strokovni članek	Slovenija	Etična in profesionalna odgovornost medicinskih sester pri okužbah, povezanih z zdravstvom, sta za uspešno delovanje v poklicu zelo pomembni. Upoštevati moramo zakonodajo ter kodeks etike, ne smemo pa pozabiti na bolnikove vrednote ter moralno vest.
Zakon o nalezljivih boleznih (2006)	2006	Zakon	Slovenija	Predpisovanje ustreznih ukrepov za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom. Zavedati se moramo, da je vsaka medicinska sestra kazensko odgovorna za svoja dejanja, če ne upošteva programov in navodil za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb (1999)	1999	Pravilnik	Slovenija	V pravilniku ima vsak zdravstveni delavec v procesu preprečevanja in obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom, svojo funkcijo, ki je podprta s strokovnostjo, organizacijo in tehničnimi pogoji za izvajanje programa.
Katedra za javno zdravje, 2010	2010	Seminarska naloga	Slovenija	Najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom so: okužbe sečil (40 %), okužbe kirurških ran, bolnišnične pljučnice, bolnišnične bakteriemije in sepse. Najpomembnejše za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je dosledno umivanje in razkuževanje rok, to je najcenejši in najenostavnejši način preprečevanja.
Sabina Fijan, Katja Pavlič, Ana Habjanič	2013	Strokovni članek	Slovenija	V uspešno preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, uvrščamo: higieno rok, sterilizacijo pripomočkov, izobraževanje zaposlenih in seveda prisotnost tima za obvladovanje okužb. Zdravstveni delavci se morajo zavedati pravilne rabe antibiotikov ter dosledne uporabe vseh predpisanih ukrepov.
Brigita Skela Savič	2008	Strokovni članek	Slovenija	Znanje in odgovornost, ki sta pridobljena med študijem, je potrebno uspešno prenesti v klinično okolje. Znanje vpliva na razvoj družbe kot celote, posledično vpliva na obnašanje v kliničnem okolju.
Mojca Dolinšek	2006	Strokovni članek	Slovenija	Pomembna so izobraževanja za vse, ki prihajajo v ustanovo. Učijo jih higieniki, ki imajo svoja znanja nadgrajena. Predvsem se spoznajo z ukrepi, ki preprečujejo okužbe, povezane z zdravstvom.
Roger Watson, Linda Shields	2009	Strokovni članek	Velika Britanija	Medicinske sestre morajo v času študija dobiti potrebna znanja za nadaljnjo delo v kliničnem okolju.
Alan Pearson, Kylie Porritt, Diane Doran,	2006	Strokovna knjiga	Avstralija	Medicinske sestre so na splošno po končanem študiju dobro izobražene in dobo delujejo v

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Leslie Vincent, Dianna Craig, Donna Tucker, Leslye Long				kliničnem okolju. Razlike pa se odražajo med visoko strokovnim in univerzitetnim študijem pri funkcioniranju v kliničnem okolju.
Barbara Sheer, Frances Kam Yuet Wong	2008	Strokovna knjiga	Združene države Amerike	Po končanem študiju je potrebno nadaljnje učenje in pridobivanje različnih znanj, ki pripomorejo k boljšemu delu v kliničnem okolju.
Dinah Gould	2009	Strokovni članek	Velika Britanija	Izobraževanje se začne takoj ob vstopu v zdravstveno ustanovo. Ljudje morajo imeti narejene programe izobraževanja za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Potrebno je imeti dovolj finančnih sredstev, ki omogočajo normalen potek izobraževanja ter tako pripomorejo k obvladovanju in preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom.
Mojca Kotnik	2010	Interna skripta	Slovenija	Medicinske sestre se morajo zavedati, da s svojim znanjem lahko pomagajo svojim sodelavcem pri preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom, seveda pomagajo tudi drugi strokovnjaki, npr. higieniki ...
Marija Petkovšek	2008	Pravilnik	Slovenija	Tako zaposleni kot tudi zunanji izvajalci morajo biti seznanjeni o preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom. Poznati morajo osnove okužb in kakšen je njihov prenos.
Sanja Ribač	2013	Diplomsko delo	Slovenija	Vsak zdravstveni delavec bi moral imeti priročnik, v katerem bi bile smernice za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom. Vseboval pa bi tudi varnostne ukrepe.
Jenni Middleton	2007	Strokovna knjiga	Velika Britanija	Zaposleni imajo premalo znanja o preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom, predvsem je poudarek na pacientovi okolici.
Maurice Madeo	2011	Strokovni članek	Velika Britanija	Raven higiene je potrebno dvigniti. Posledično bi bili pacienti ob hospitalizaciji v

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				bolnišnici bolj varni pred okužbami, povezani z zdravstvom.
Černoga Andreja	2009	Strokovni članek	Slovenija	Vsaka medicinska sestra se mora zavedati svoje odgovornosti do vseh, s katerimi dela. Upoštevati mora Kodeks v zdravstveni negi in Kodeks medicinske deontologije. Zavedati pa se mora tudi etične, strokovne, kazenske in materialne odgovornosti.
Miha Pleskovič, Silvija Šterk, Mojca Saje	2012	Strokovni članek	Slovenija	Medicinske sestre s pomočjo svoje odgovornosti prihajajo do občutkov, ki se skrivajo v osebnem značaju. Posledično se iz tega izoblikujejo globoki osebni značaji.
Daniela Milojčić	2012	Diplomsko delo	Slovenija	Zdravstveni delavci se včasih pri svojem delu srečujejo tudi s težavami glede odgovornosti, kar je posledica travm iz preteklosti, nerednih urnikov dela, stresnih situacij in velikih zahtev nadrejenih.
Kodeks etike	2014	Kodeks	Slovenija	Medicinske sestre kodeks zavezuje odgovornega dela in stalnega izobraževanja sebe kot svojih sodelavcev. V to dolžnost spada tudi preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.
Jennifer Lucado, Kathryn Paez, Roxanne Andrews, Claudia Steiner	2010	Strokovni članek	Združene države Amerike	Okužbe, povezane z zdravstvom, so ene izmed najpogostejših primerov v zdravstvu in posledično najpogostejši vzrok smrti v Združenih državah Amerike. Priročniki so zdravstvenim delavcem pomagali pri zmanjševanju okužb, povezanih z zdravstvom. Na podlagi podatkov se okužbam potencialno lahko izognemo. Najpogostejše okužbe so: sepsa, okužbe pri operativnih posegih in pljučnice.
Anne Elixhauser, Claudi Steiner	2007	Strokovni članek	Združene države Amerike	Največ okužb, povezanih z zdravstvom, se pojavi pri pacientih, po operativnih posegih. Najpogostejši vzroki so: kožne infekcije, pljučnice in zapleti pri zdravstveni oskrbi. Od

Avtor	Leto izdelave	Raziskovani dizajn	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				leta 2004 do 2005 se je število pacientov, okuženih z okužbo, povezano z zdravstvom, povečalo za 30 %.
JM Conly, BL Johnston	2006	Strokovni članek	Združene države Amerike	Glavni razlog za prenos okužb, povezanih z zdravstvom, je okolje. Predvsem so kritični oddelki za dializo, prezračevalni sistemi in pravilna uporaba anti-bakterijskih sredstev. Velik procent okuženih z okužbami, povezanih z zdravstvom, so predvsem starejši ljudje. Največji problem prenosa okužb je slaba higiena rok. Raziskave kažejo, da obstaja povezava med slabše izobraženimi delavci in večjim potencialom za nastanek okužb.
Ana Zlata Dragaš, Marjeta Škerl	2004	Strokovna knjiga	Slovenija	Za uspešno obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, so potrebna znanja in izkušnje, predvsem pa osebje (medicinske sestre, zdravniki in sanitarni inženirji), ki ima vse to. Izobraževanja so različna, potekajo v zdravstvenih ustanovah, obstajajo podiplomska izobraževanja in strokovna srečanja.
Imad Fashafsheh, Ahmad Ayed, Faeda Eqtait, Lubna Harazneh	2015	Strokovni članek	Združene države Amerike in Palestina	Literature o znanju in klinični praksi medicinskega osebja s področja okužb, povezanih z zdravstvom, primanjkuje. Glede na raziskave ima zdravstveno osebje dober nadzor nad okužbami, povezanimi z zdravstvom.

Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
Najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom in njihovo prepričanje.	Telefoni in računalniška oprema lahko prenesejo veliko zelo nevarnih patogenih mikrobov, pomembno je razkuževanje rok. Učinkovitih razkužil za opremo ni.	Vesna Prijatelj, 2012
	Okužbe, povezane z zdravstvom, predstavljajo za državo velik finančni strošek. Problem lahko rešimo z enostavnimi ukrepi, npr. umivanje in razkuževanje rok.	Tatjana Lejko Zupanc, 2013
	Zdravstveni delavci morajo imeti dovolj znanja in odgovornosti, da se pri svojem delu zavedajo pomena rednega umivanja in razkuževanja rok ter tako sebe in paciente ščitijo pred prenosom okužbe.	Tatjana Lužnik Bufon, 2006
	Zakon govori o splošnih in posebnih ukrepih, ki jih izvajajo pravne in fizične osebe za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Zakon o nalezljivih boleznih (2006)
	Za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom, bi morala vsaka ustanova imeti pripravljen program, ki bi zmanjšal okužbe. Ne smemo pozabiti na raziskave, opazovanja in izdajanja priporočil za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Viktorija Tomič, 2013
	Najboljši ukrepi za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, so izobraževanje in sistemske spremembe. V prihodnosti bo potrebno razviti program, ki bo ozavestil tako bolnike kot zdravstvene delavce, v taki vlogi se bodo počutili sprejeti in varni.	Tadeja Matos, 2013
	Najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, so: okužbe sečil (40 %), okužbe kirurških ran, bolnišnične pljučnice, bolnišnične bakteriemije in sepse. Najpomembnejše za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je dosledno umivanje in razkuževanje rok. To je najcenejši in najenostavnejši način preprečevanja.	Katedra za javno zdravje, 2010
	V uspešno preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, uvrščamo: higieno rok, sterilizacijo pripomočkov, izobraževanje zaposlenih in seveda prisotnost tima za obvladovanje okužb. Zdravstveni delavci se morajo zavedati pravilne rabe antibiotikov ter dosledne uporabe vseh predpisanih ukrepov.	Sabina Fijan, Katja Pavlič, Ana Habjanič, 2013

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
	Izobraževanje se začne takoj ob vstopu v zdravstveno ustanovo. Ljudje morajo imeti narejene programe izobraževanja za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Potrebno je imeti dovolj finančnih sredstev, ki omogočajo normalen potek izobraževanja ter tako pripomorejo k obvladovanju in preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom.	Dinah Gould, 2009
	Medicinske sestre se morajo zavedati, da s svojim znanjem lahko pomagajo sodelavcem pri preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom, seveda pomagajo tudi drugi strokovnjaki, npr. higieniki ...	Mojca Kotnik, 2010
	Tako zaposleni kot tudi zunanji izvajalci morajo biti seznanjeni o preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom. Poznati morajo osnove okužb in kakšen je prenos teh okužb.	Marija Petkovšek, 2008
	Vsak zdravstveni delavec bi moral imeti priročnik, v katerem bi bile smernice za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom. Vseboval pa bi tudi varnostne ukrepe.	Sanja Ribač, 2013
	Raven higiene je potrebno dvigniti. Posledično bi bili pacienti ob hospitalizaciji v bolnišnici bolj varni pred okužbami, povezane z zdravstvom.	Maurice Madeo, 2011
	Medicinske sestre kodeks zavezuje odgovornega dela in stalnega izobraževanja sebe kot svojih sodelavcev. V to dolžnost spada tudi preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2014
	Okužbe, povezane z zdravstvom, so ene izmed najpogostejših primerov v zdravstvu in posledično najpogostejši vzrok smrti v Združenih državah Amerike. Priročniki so zdravstvenim delavcem pomagali pri zmanjševanju okužb, povezanih z zdravstvom. Na podlagi podatkov se okužbam potencialno lahko izognemo. Najpogostejše okužbe so: sepsa, okužbe pri operativnih posegih in pljučnice.	Jennifer Lucado, Kathryn Paez, Roxanne Andrews, Claudia Steiner, 2010
	Največ okužb, povezanih z zdravstvom, se pojavi pri pacientih po operativnih posegih. Najpogostejši vzroki so: kožne infekcije, pljučnice in zapleti pri zdravstveni oskrbi. Od leta 2004 do 2005 se je število pacientov okuženih z okužbo, povezano z zdravstvom, povečalo za 30 %.	Anna Elixhauser, Claudi Steiner, 2007
	Glavni razlog za prenos okužb, povezanih z zdravstvom, je okolje. Najbolj so izpostavljeni predvsem oddelki za dializo,	JM Conly, BL Johnston, 2006

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
	prezračevalni sistemi in pravilna uporaba anti-bakterijskih sredstev. Velik procent okuženih z okužbami, povezanih z zdravstvom, so predvsem starejši ljudje. Največji problem prenosa okužb je slaba higiena rok. Raziskave kažejo, da obstaja povezava med slabše izobraženimi delavci in večjim potencialom za nastanek okužb.	
	Za uspešno obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, so potrebna znanja in izkušnje, predvsem pa osebje (medicinske sestre, zdravniki in sanitarni inženirji), ki imajo vse to. Izobraževanja so različna, potekajo v zdravstvenih ustanovah, obstajajo podiplomska izobraževanja in strokovna srečanja.	Ana Zlata Dragaš, Marjeta Škerl, 2004
	Literature o znanju in klinični praksi medicinskega osebja s področja okužb, povezanih z zdravstvom, primanjkuje. Glede na raziskave ima zdravstveno osebje dober nadzor nad okužbami, povezanimi z zdravstvom.	Imad Fashafsheh, Ahmad Ayed, Faeda Eqtaït, Lubna Harazneh, 2015
Znanje in odgovornost, ki ju potrebuje medicinska sestra pri preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom.	Vsak študent se mora zavedati vrednot, pravic in dolžnosti pri opravljanju svojega dela v zdravstveni negi. Študentje na klinični praksi začutijo pomen odgovornosti s pomočjo dobrega kliničnega mentorja.	Miha Pleskovič, Silviya Šterk, Mojca Saje, 2012
	Izobraževanja, ki se jih udeležijo zdravstveni delavci na Medicinski fakulteti, doprinesejo k boljšemu poznavanju in nadaljnjemu izobraževanju svojih kolegov o okužbah, povezanih z zdravstvom.	Mojca Dolinšek, 2006
	Zdravstveni delavci morajo imeti dovolj znanja in odgovornosti, da se pri svojem delu zavedajo pomena rednega umivanja in razkuževanja rok ter tako sebe in paciente ščitijo pred prenosom okužbe.	Tatjana Lužnik Bufon, 2006
	Za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom, bi morala vsaka ustanova imeti pripravljen program, ki bi zmanjšal okužbe. Ne smemo pozabiti na raziskave, opazovanja in izdajanja priporočil za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Viktorija Tomič, 2013
	Najboljši ukrepi za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, so izobraževanje in sistemske spremembe. V prihodnosti bo potrebno razviti program, ki bo ozavestil tako bolnike kot zdravstvene delavce, v taki vlogi se bodo počutili sprejeti in varni.	Tadeja Matos, 2013

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
	Vsak zdravstveni delavec se mora zavedati svoje odgovornosti pri delu s pacienti in svojci, če tega ni, pride do manjše zagnanosti za delo in posledično preide delo v rutino. Na koncu pa se dela škoda pacientom in tudi samemu sebi.	Slavica Roljić, 2012
	Etična in profesionalna odgovornost medicinskih sester pri okužbah, povezanih z zdravstvom, sta za uspešno delovanje v poklicu zelo pomembni. Upoštevati moramo zakonodajo ter kodeks etike, ne smemo pa pozabiti na bolnikove vrednote ter moralno vest.	Marija Al Nawas, 2012
	Predpisovanje ustreznih ukrepov za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom. Zavedati se moramo, da je vsaka medicinska sestra kazensko odgovorna za svoja dejanja, če ne upošteva programov in navodil za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Zakon o nalezljivih boleznih (2006)
	V pravilniku ima vsak zdravstveni delavec v procesu preprečevanja in obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom, svojo funkcijo, ki je podprta s strokovnostjo, organizacijo in tehničnimi pogoji za izvajanje programa.	Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb (1999)
	V uspešno preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, uvrščamo: higieno rok, sterilizacija pripomočkov, izobraževanje zaposlenih in seveda prisotnost tima za obvladovanje okužb. Zdravstveni delavci se morajo zavedati pravilne rabe antibiotikov ter dosledne uporabe vseh predpisanih ukrepov.	Sabina Fijan, Katja Pavlič, Ana Habjanič, 2013
	Znanja in odgovornost, ki sta pridobljena med študijem je potrebno uspešno prenesti v klinično okolje. Znanje vpliva na razvoj družbe kot celote, posledično vpliva na obnašanje v kliničnem okolju.	Brigita Skela Savič, 2008
	Pomembna so izobraževanja za vse, ki prihajajo v ustanovo. Učijo jih higieniki, ki imajo svoja znanja nadgrajena. Predvsem se spoznajo z ukrepi, ki preprečujejo okužbe, povezane z zdravstvom.	Mojca Dolinšek, 2006
	Medicinske sestre morajo v času študija dobiti potrebna znanja za nadaljnjo delo v kliničnem okolju.	Roger Watson, Linda Shields, 2009
	Medicinske sestre so na splošno po končanem študiju dobro izobražene in dobro delujejo v kliničnem okolju. Razlike pa se odražajo med visoko strokovnim in	Alan Pearson, Kylie Porritt, Diane Doran, Leslie Vincent, Dianna Craig, Donna

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
	univerzitetnim študijem pri funkcioniranju v kliničnem okolju.	Tucker, Leslye Long, 2006
	Po končanem študiju je potrebno nadaljnje učenje in pridobivanje različnih znanj, ki pripomorejo k boljšemu delu v kliničnem okolju.	Barbara Sheer, Frances Kam Yuet Wong, 2008
	Izobraževanje se začne takoj ob vstopu v zdravstveno ustanovo. Ljudje morajo imeti narejene programe izobraževanja za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Potrebno je imeti dovolj finančnih sredstev, ki omogočajo normalen potek izobraževanja ter tako pripomorejo k obvladovanju in preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom.	Dinah Gould, 2009
	Vsak zdravstveni delavec bi moral imeti priročnik, v katerem bi bile smernice za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom. Vseboval pa bi tudi varnostne ukrepe.	Sanja Ribač, 2013
	Zaposleni imajo premalo znanja o preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom, predvsem je poudarek na pacientovi okolici.	Jenni Middleton, 2007
	Vsaka medicinska sestra se mora zavedati svoje odgovornosti do vseh, s katerimi dela. Upoštevati mora Kodeks v zdravstveni negi in Kodeks medicinske deontologije. Zavedati pa se mora tudi etične, strokovne, kazenske in materialne odgovornosti.	Andreja Čenoga, 2009
	Medicinske sestre s pomočjo svoje odgovornosti prihajajo do občutkov, ki se skrivajo v osebnem značaju. Posledično se iz tega izoblikujejo globoki osebni značaji.	Miha Pleskovič, Silvija Šterk, Mojca Saje, 2012
	Zdravstveni delavci se včasih pri svojem delu srečujejo tudi s težavami z odgovornostjo, kar je posledica travm iz preteklosti, nerednih urnikov dela, stresnih situacij in velikih zahtev nadrejenih.	Daniela Milojčić, 2012
	Medicinske sestre kodeks zavezuje odgovornega dela in stalnega izobraževanja sebe kot svojih sodelavcev. V to dolžnost pa spada tudi preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom.	Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2014
	Okužbe, povezane z zdravstvom, so ene izmed najpogostejših primerov v zdravstvu in posledično najpogostejši vzrok smrti v Združenih državah Amerike. Priročniki so zdravstvenim delavcem pomagali pri zmanjševanju okužb, povezanih z zdravstvom. Na podlagi podatkov se okužbam potencialno lahko izognemo.	Jennifer Lucado, Kathryn Paez, Roxanne Andrews, Claudia Steiner, 2010

Kategorija	Kode: okužbe, povezane z zdravstvom, katerih je največ ter kako se jih preprečuje in obvladuje	Avtorji
	Najpogostejše okužbe so: sepsa, okužbe pri operativnih posegih in pljučnice.	
	Največ okužb, povezanih z zdravstvom, se pojavi pri pacientih po operativnih posegih. Najpogostejši vzroki so: kožne infekcije, pljučnice in zapleti pri zdravstveni oskrbi. Od leta 2004 do 2005 se je število pacientov okuženih z okužbo, povezano z zdravstvom, povečalo za 30 %.	Anna Elixhauser, Claudii Steiner, 2007
	Za uspešno obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je potrebno znanje in izkušnje, predvsem pa osebje (medicinske sestre, zdravniki in sanitarni inženirji), ki ima vse to. Izobraževanja so različna, potekajo v zdravstvenih ustanovah, imamo podiplomska izobraževanja in strokovna srečanja.	Ana Zlata Dragaš, Marjeta Škerl, 2004
	Literature o znanju in klinični praksi medicinskega osebja s področja okužb, povezanih z zdravstvom, primanjkuje. Glede na raziskave ima zdravstveno osebje dober nadzor nad okužbami, povezanimi z zdravstvom.	Imad Fashafsheh, Ahmad Ayed, Faeda Eqtait, Lubna Harazneh, 2015

2.5 RAZPRAVA

V diplomskem delu smo dosegli namen, ki smo si ga postavili pred pisanjem naloge. S tem smo pregledali možnosti za učenje in pridobivanje znanja medicinskih sester. Dotaknili smo se tudi odgovornosti, ki nas spremlja pri vseh postopkih v zdravstveni negi, predvsem pa smo pregledali članke, ki so se navezovali na okužbe, povezane z zdravstvom. Ugotovili smo, katerih okužb je največ in kako se jih najbolje preprečuje. Prvo raziskovalno vprašanje je bilo: katere so najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, in kako se jih preprečuje. Najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, so okužbe sečil, okužbe kirurških ran, bolnišnične pljučnice, bolnišnične bakteriemije in sepse. Najboljši način za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je umivanje in razkuževanje rok. Postopka sta enostavna, cenovno najugodnejša in zanesljiva, vendar se je treba vprašati, če jih zdravstveni delavci pravilno izvajajo. Drugo vprašanje, ki smo si ga zastavili, je bilo: katera znanja in odgovornost potrebuje medicinska sestra pri preprečevanju okužb, povezanih z zdravstvom. Medicinske sestre morajo pri okužbah,

povezanih z zdravstvom, upoštevati standarde in programe. Večina avtorjev zagotavlja, da je izobraževanje najpomembnejši ukrep pri preprečevanju in obvladovanju okužb, povezanih z zdravstvom. Odgovornost je zelo pomemben dejavnik pri delu v zdravstveni negi. Tudi Kodeks etike medicinske sestre obvezuje odgovornega dela s pacienti.

Največ okužb, povezanih z zdravstvom, predstavljajo okužbe sečil, okužbe kirurških ran, bolnišnične pljučnice, bolnišnične bakteriemije in sepse (Katedra za javno zdravje, 2010). Lucado, et al. (2010) pa navaja, da so najpogostejše okužbe, povezane z zdravstvom, naslednje: sepsa, okužbe pri operativnih posegih in pljučnice. Okužbe, povezane z zdravstvom, so tudi v Ameriki eden izmed najpogostejših vzrokov smrti. Elixhauser in Steiner (2007) pravita, da največ okužb nastane po operativnem posegu. Vzroki so: kožne infekcije, pljučnice in zapleti pri zdravstveni oskrbi. Drastično so se okužbe povečale med leti 2004 in 2005 in to kar za 30 %.

V današnjem zdravstvenem okolju je veliko telefonov in računalniške opreme, za katere ni ustreznega razkužila. Velikokrat je prav ta oprema lahko nevarna za prenos patogenih mikrobov. Raziskave kažejo, da bi bilo primerno razkužiti roke po vsaki uporabi računalniške opreme. Protimikrobni premazi, ki se uporabljajo v Sloveniji le v nekaterih operacijskih prostorih, so za naše razmere prevelik strošek (Priatelj, 2012).

Zupanc (2013) v svojem članku navaja, da so preprosti ukrepi, npr. umivanje in razkuževanje rok, najenostavnejši način za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. V Evropski uniji so se resno lotili problema okužb, kajti statistika kaže na resen problem v zdravstvu. Potrebno bo narediti kazalnike, ki bodo lahko izmerili doslednost izvajanja higiene rok ter tako zmanjšali okužbe, povezane z zdravstvom.

Zakon o nalezljivih boleznih (Ur. l. RS ŠT. 36/2006) govori o ukrepih tako splošnih kot posebnih, ki jih izvajajo pravne in fizične osebe za preprečevanje in obvladovanje okužb, povezane z zdravstvom. Bufon (2006) v svojem članku navaja, da morajo zdravstveni delavci imeti dovolj znanja in odgovornosti, da se pri svojem delu zavedajo rednega umivanja in razkuževanja rok, s čimer ščitijo sebe in paciente pred okužbami. Tomič

(2013) priporoča, da bi imela vsaka ustanova narejen program, ki bi zmanjševal okužbe. Pri tem pa ne smemo pozabiti na raziskave, opazovanja in izdajanje priporočil.

Za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je najboljša izobraževanje in sistemske spremembe. V prihodnosti bo potrebno razviti program za ozaveščanje pacientov in zdravstvenih delavcev. To je način, pri katerem se bomo vsi počutili varni (Matos, 2013). Posebej pozorni pa morajo biti zdravstveni delavci pri rabi antibiotikov, saj morajo upoštevati predpisane ukrepe, da zaščitijo pacienta (Fijan et al., 2013).

Gould (2009) v svojem članku navaja, da so za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, zelo pomembni programi izobraževanja. Ti programi zahtevajo finančna sredstva. Mandeo (2011) pravi, da je potrebno raven higijene dvigniti in tako bi bili posledično pacienti v zdravstveni obravnavi bolj varni pred okužbami, povezanimi z zdravstvom. Conly in Johnston (2006) navajata, da je problem slaba higiena. Raziskave so pokazale razlike med slabše izobraženimi delavci, pri katerih se poveča možnost za nastanek okužb. Predvsem so pri tem problem starejši pacienti, ki so še bolj dovzetni za okužbe.

Za uspešno obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, je potrebno znanje zdravstvenega osebja, ki deluje na oddelku. Izobraževanja so različna in potekajo na različnih nivojih (Dragaš & Škerl, 2004). Ameriška in palestinska raziskava je pokazala, da literature o znanju in klinični praksi primanjkuje. Vendar ima zdravstveno osebje dober nadzor nad okužbami, povezanimi z zdravstvom (Fashafsheh et al., 2015). Izobraževanje je pomembno za vsakega, ki vstopa v ustanovo. Največ izkušenj imajo higieniki. Učijo jih, kako se soočati z ukrepi za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Tisti zdravstveni delavci, ki se izobraževanja udeležijo na Medicinski fakulteti, doprinesejo k boljšemu poznavanju in nadaljnjem izobraževanju svojih kolegov o okužbah, povezanih z zdravstvom (Dolnišek, 2006). Zavedati se moramo, da znanje in odgovornost, ki sta pridobljena med študijem, uspešno prenesemo v klinično okolje, saj znanje vpliva na razvoj družbe kot celote, posledično pa tudi vpliva na obnašanje v kliničnem okolju (Skela Savič, 2008). Watson in Shields (2009) navajata, da je znanje, ki ga dobimo med študijem, izrednega pomena za nadaljnjo delo v kliničnem

okolju. Pearson et al. (2006) je ugotovil, da se pojavljajo razlike med visoko strokovnim in univerzitetnim študijem pri funkcioniranju v kliničnem okolju. Trdijo, da imajo medicinske sestre dovolj znanja po končanem študiju ter da v kliničnem okolju delujejo dobro. Sherr in sodelavci (2008) se zavedajo, da je potrebno po končanem študiju nadaljnje učenje in pridobivanje različnih znanj, ki te pripeljejo k boljšemu delu.

Pleskovič et al. (2012) ugotavlja, da se študent, ki je na klinični praksi, mora zavedati vrednot, pravic in dolžnosti pri opravljanju svojega dela. Tukaj študent že začuti pomen odgovornosti, seveda s pomočjo dobrega mentorja. Al Nawas (2012) pa v svojem članku pravi, da je etična in profesionalna odgovornost medicinskih sester pri okužbah, povezanih z zdravstvom, zelo pomembna za delovanje v kliničnem okolju. Ne smemo pozabiti tudi na zakonodajo, Kodeks etike, bolnikove vrednote ter moralno vest. Roljić (2012) pravi, da se mora vsak zdravstveni delavec zavedati pomena odgovornosti pri delu s pacienti in svojci, namreč če tega ni, pride do manjše zagnanosti za delo in posledično preide vse v rutino. Tukaj se potem dela škoda pacientom in samemu sebi. Černoga (2009) ugotavlja, da se mora vsak zavedati odgovornosti do vseh, s katerimi dela. Upoštevati mora Kodeks v zdravstveni negi in Kodeks medicinske deontologije. Obenem se mora zavedati tudi etične, strokovne, kazenske in materialne odgovornosti.

Medicinske sestre kodeks zavezuje, da je njihovo delo odgovorno in da se stalno izobražujejo. V to dolžnost spada tudi preprečevanje in obvladovanje okužb, povezanih z zdravstvom (Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2014). Včasih pa se zdravstveni delavci soočajo tudi s težavami pri odgovornosti, kar je posledica travm iz preteklosti, nerednih urnikov dela, stresnih situacij in velike zahteve nadrejenih (Milojčić, 2012).

2.5.1 Omejitve raziskave

Pri pregledu literature so bile tudi omejitve: knjiga Ane Zlate Dragaš in Marjete Škerl iz leta 2004, razpoložljivost celotnega članka, recenzirani članki in angleški jezik. Izvlečkov člankov nismo pregledali. Pregledali smo dostopno strokovno in znanstveno literaturo iz domačega in tujega področja. Literaturo smo pregledali v slovenskem in angleškem

jeziku. To smo storili s pomočjo tujih bibliografskih baz, kot so *SpringerLink*, *ProQuest*, *Google scholar*, *Medscape* in *PubMed*. Za iskanje slovenske literature smo uporabili virtualno knjižnico Slovenije – COBISS in Obzornik zdravstvene nege.

2.5.2 Doprinos za prakso ter priložnost za nadaljnje delo

Diplomsko delo je doprineslo k boljšemu poznavanju okužb, povezanih z zdravstvom, predvsem pa kako in na kakšen način so izobražene in usposobljene medicinske sestre, ki delajo na tem področju. Raziskali smo tudi odgovornost, ki spremlja medicinske sestre pri vsakodnevnem delu. Kar nekaj slovenskih in tujih avtorjev priporoča, da bi se naredili priročniki in programi za preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom, ki bi pripomogli k boljšemu obvladovanju in preprečevanju. Vendar nihče se ni točno opredelil, kakšni bi ti programi morali biti. Spremeniti bi morali študijski program, da bi imele vse fakultete za zdravstveno nego predmete, kjer bi se spoznali z okužbami, povezanimi z zdravstvom.

3 ZAKLJUČEK

Rezultati diplomskega dela kažejo, da so medicinske sestre dobro izobražene glede okužb, povezanih z zdravstvom. Zavedajo se odgovornosti, ki jo nosijo pri delu v kliničnem okolju. Zavedati se moramo, da so okužbe, povezane z zdravstvom, velik zdravstveni in finančni problem vsake države. Najenostavnejši in najcenejši ukrep preprečevanja z zdravstvom povezanih okužb je umivanje in razkuževanje rok. Ustrezna znanja, ki pripomorejo k obvladovanju in preprečevanju okužb, zdravstveni delavci dobijo že v času študija ter tako prenesejo znanja v klinično okolje. Priporočljivo bi bilo, da bi ostale fakultete, razen Fakultete za vede zdravja Izola in Fakultete za zdravstvo Angele Boškin, umestile predmet bolnišnične okužbe v študijski program, saj bi tako študentje ter kasneje diplomanti imeli znanja iz tega področja. Pri svojem delu se morajo zavedati odgovornosti, kar jih zavezuje tudi Kodeks etike in Zakon o nalezljivih boleznih, ki govori o kazenski odgovornosti vsake medicinske sestre.

Avtorji priporočajo izdajo priročnikov in programov za obvladovanje in preprečevanje okužb, povezanih z zdravstvom. Programi in priročniki bi morali biti poenoteni za celotno zdravstvo in socialno varstvo v Sloveniji in bi se jih morali držati vsi, ki so zaposleni v zdravstvenih in socialno varstvenih ustanovah. Potrebno bi bilo izobraževanje vodilnih kadrov na tem področju. Znanja bi nato vodilni kadri prenašali na svoje sodelavce, s čimer bi pripomogli k boljšemu poznavanju ukrepov preprečevanja in obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom. Ne smemo pozabiti na odgovornost pri delu, saj tako ščitimo sebe in ljudi okoli sebe, predvsem paciente.

Vsi, ki so zaposleni v zdravstvenih ustanovah, se morajo zavedati resnega problema: okužb, povezanih z zdravstvom. Strmeti morajo k čim manjšemu deležu okužb, saj le tako lahko zagotavljajo učinkovito zdravljenje, krajšo ležalno dobo in najpomembnejše - večje zadovoljstvo pacientov.

4 LITERATURA

Al Nawas, M., 2012. Odgovornost medicinskih sester pri preprečevanju bolnišničnih okužb. In: M. Berkopec, ed. *4. dnevi Marije Tomšič – Odgovornost v zdravstveni negi. Dolenjske Toplice, 19.–20. januar 2012*. Novo mesto: Splošna bolnišnica, Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov, Visoka šola za zdravstvo, pp. 49–52.

Alma Mater Europaea, 2016. *Predmetniki*. [pdf] Alma Mater Europaea. Available at: <http://www.almamater.si/zdravstvena-nega-c4#program> [Accessed 15 October 2016].

Conly, M. & Johnston, B.L., 2006. Physical plant design and engineering controls to reduce hospital-acquired infections. *Canadian Journal Infectious Diseases and Medical Microbiology*, 17(3), pp. 151–153.

Černoga, A., 2009. *Profesionalna in etična odgovornost medicinske sestre*. [pdf] Available at: http://www.zbornica-zveza.si/dokumenti/kongres_zbn/pdf/113B.pdf [Accessed 1 March 2016].

Dolinšek, M., 2006. Vloga medicinske sestre za preprečevanje in obvladovanje bolnišničnih okužb v zdravstvenih ustanovah. In: V. Čuk, ed. *Obvladovanje in preprečevanje bolnišničnih okužb v psihiatričnih bolnišnicah: zbornik prispevkov. Ljubljana, 20. april 2006*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v psihiatriji, pp. 21–22.

Dragaš, A.Z. & Škerl, M., 2004. *Higiena in obvladovanje okužb: Izbrana poglavja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Elixhauser, A. & Steiner, C., 2007. Infections with methicillin-resistant staphylococcus aureus (MRSA) in U.S. hospitals, 1993–2005. *Statistical Brief* 35, pp. 1–10.

European Center for Disease Prevention and Control, 2008. [online] Available at: <http://ecdc.europa.eu/en/Pages/home.aspx> [Accessed 20 February 2016].

Fakulteta za vede v zdravju Izola, 2016. *Predmetniki*. [pdf] Fakulteta za vede v zdravju Izola. Available at: <http://www.fvz.upr.si/sl/bodoci-student/zdravstvena-nega> [Accessed 15 October 2016].

Fakulteta za zdravstvene vede Maribor, 2016. *Predmetnik visokošolskega strokovnega študijskega programa 1. stopnje zdravstvene nege za študijsko leto 2016/2017*. [pdf] Fakulteta za zdravstvene vede Maribor. Available at: <http://www.fzv.um.si/zdravstvena-nega-i-st> [Accessed 15 October 2016].

Fakulteta za zdravstvene vede Novo mesto, 2016. *Čistopis predmetnika študijskega programa 1. stopnje zdravstvene nege*. [pdf] Fakulteta za zdravstvene vede Novo mesto. Available at: http://fzv.vs-nm.si/sl/program_1_stopnje/zdravstvena_nega/predmetnik/ [Accessed 15 October 2016].

Fakulteta za zdravstvo Jesenice, 2016. *Predmetnik 1. letnik*. [pdf] Fakulteta za zdravstvo Jesenice. Available at: <http://www.fzab.si/si/mainmenu/studijski-programi-2/studijski-programi-prve-stopnje/zdravstvena-nega-vs-prenova-2016/predmetnik-1-letnika-4/> [Accessed 15 October 2016].

Fashafsheh, I., Ayed, A., Eqtaït, F. & Harazneh, L., 2015. Knowledge and practice of nursing staff towards infection control measures in the Palestinian hospitals. *Journal of Education and Practice*, 6(4), pp. 79–90.

Fijan, S., Pavlič, K. & Habjanič, A., 2013. Preprečevanje prenosa ESBL – pozitivnih bakterij v domu starejših občanov in ozaveščenost negovalnega osebja. *Obzornik zdravstvene nege*, 47(4), pp. 333–337.

Gould, D., 2009. Effective strategies for prevention and control of Gram-negative infections. *Nursing Standard*, 48(23), pp. 42–46.

Katedra za javno zdravje, Socialna medicina, 2010. *Bolnišnične okužbe*. [pdf] Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani. Available at: <http://www.mf.uni-lj.si/dokumenti/356d31180995ac6b5dead925384724d1.pdf> [Accessed 10 March 2016].

Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2014 [online] Available at: <http://www.zbornica-zveze.si> [Accessed 4 March 2016].

Kotnik, M., 2010. *Zdravstvena nega infekcijskega bolnika. Interna skripta za 4. letnik Srednje zdravstvene šole Ljubljana (interna uporaba)*. Ljubljana: Srednja zdravstvena šola Ljubljana.

Lejko Zupanc, T., 2013. Globalni pregled na problematiko okužb, povezanih z zdravstvom. *Medicinski razgledi*, 51(6), pp. 5–10.

Lucado, J., Paez, K., Andrews, R. & Steiner C., 2007. Adult hospital stays with infections due to medical care. *Statistical Brief* 94, pp. 1–11.

Lužnik Bufon, T., 2006. Nevarnost okužb za zdravstvene delavce in pomen preventivnega cepljenja. In: V. Čuk, ed. *Obvladovanje in preprečevanje bolnišničnih okužb v psihiatričnih bolnišnicah: zbornik prispevkov. Ljubljana, 20. april 2006*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege – Zveza društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v psihiatriji, pp. 15–20.

Madeo, M., 2011. Cleaning the hospital environment – a focus on Diffic. *British Journal of Nursing*, 20(11), pp. 688–693.

Matos, T., 2013. Nova spoznanja na področju obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom. *Medicinski razgledi*, 52(6), pp. 89–98.

Middleton, J., 2007. Standard principles: hospital environmental hygiene and hand hygiene. *Nursing times*, 29(7), pp. 10–12.

Miložčić, D., 2012. *Stres in izgorelost na delovnem mestu medicinske sestre: diplomsko delo*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice.

Pearson, A., Porritt, K., Doran, D., Vincent, L., Craig, D., Tucker, D. & Long, L., 2006. A systematic review of evidence on the literature. *Nurse Educ Today*, 32(5), pp. 565–9.

Petkovšek, M., 2008. *Pravilnik o preprečevanju in obvladovanju bolnišničnih okužb v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Kamnik*. Kamnik: s.n.

Pleskovič, M., Šterk, S. & Saje, M., 2012. Odgovornost študenta na klinični praksi v zdravstveni negi. In: M. Berkopec, ed. *4. dnevi Marije Tomšič – Odgovornost v zdravstveni negi. Dolenjske Toplice, 19.–20. januar 2012*. Novo mesto: Splošna bolnišnica, Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov, Visoka šola za zdravstvo, pp. 80–86.

Pravilnik o pogojih za pripravo in izvajanje programa preprečevanja in obvladovanja bolnišničnih okužb, 1999. *Uradni list Republike Slovenije* št. 74.

Prijatelj, V., 2012. Računalniška oprema mora biti vključena v sistem obvladovanja bolnišničnih okužb. *Obzornik zdravstvene nege*, 46(3), pp. 251–253.

Ribač, S., 2013. *Dejavniki zagotavljanja higiene neposredne pacientove okolice v bolnišnici: diplomsko delo*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice.

Roljić, S., 2012. Pričakovanja svojcev in odgovornost medicinske sestre. In: M. Berkopec, ed. *4. dnevi Marije Tomšič – Odgovornost v zdravstveni negi. Dolenjske Toplice, 19.–20. januar 2012*. Novo mesto: Splošna bolnišnica, Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov, Visoka šola za zdravstvo, pp. 13–17.

Sheer, B. & Wong, FKY., 2008. The development of advanced nursing practice globally. *Journal of nursing scholarship*, 40(3), pp. 204–11.

Skela Savič, B., 2008. Teorija, raziskovanje in praksa v zdravstveni negi – vidik odgovornosti menedžmenta v zdravstvu in menedžmenta v visokem šolstvu. In: Skela Savič, B., Kaučič, B. M., Ramšak Pajk, J., eds. *Theory, research and practice – the three pillars of contemporary nursing care: proceedings of lectures with peer review: 1st international scientific conference; 2 sept 25.–26.; Bled, Slovenija*. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego; 2008: pp. 38–46.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014.

Tomič, V., 2013. Vloga in delo Nacionalne komisije za preprečevanje in obvladovanje bolnišničnih okužb. *Medicinski razgledi*, 52(6), pp. 29–33.

Visoka šola za zdravstvene vede Slovenj Gradec, 2016. *Predmetnik*. [pdf] Visoka šola za zdravstvene vede Slovenj Gradec. Available at: <http://www.vszv-sg.si/1/izobrazevanje/studijski-program-prve-stopnje-zdravstvena-nega/predmetnik.aspx> [Accessed 15 October 2016].

Visoka zdravstvena šola Celje, 2016. *Predmetnik*. [pdf] Visoka zdravstvena šola Celje. Available at: <http://www.vzsce.si/si/studijski-program/467> [Accessed 15 October 2016].

Watson, R. & Shield, L., 2009. Cruel Britannia: A personal critique of nursing in the United Kingdom. *Contemporary Nurse*. 32(1–2), pp. 42–54.

Zdravstvena fakulteta, 2016. *Predstavitveni zbornik* [pdf] Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta. Available at: http://www2.zf.unilj.si/images/stories/datoteke/%C5%A0tudijski_programi_DH/Predstavitveni_zborniki_-_slo/3.10.2016/ZN_1st_-_predstavitveni_3.10.2016_-_brez_4 [Accessed 15 October 2016].

Zakon o nalezljivih boleznih, 2006. *Uradni list Republike Slovenije št. 33/06.*

